

DE GELIJKENIS VAN DE ONBARMHARTIGE DIENSTKNECHT

Mattheüs 18:23-35

INLEIDING

Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ,
ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

Daarom is het Koninkrijk der hemelen gelijkende geworden op een koning,
die afrekening wilde houden met zijn dienstknechten.

SCENE 1

Inleiding ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν / προσηνέχθη αὐτῷ εἰς
ὀφειλέτης / μυρίων ταλάντων.
A μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι / ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πρᾶθῆναι
καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, / καὶ ἀποδοθῆναι.
B πεσῶν οὖν ὁ δούλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων·
μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, / καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.
C σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου / ἀπέλυσεν αὐτὸν
καὶ τὸ δάνειον / ἀφῆκεν αὐτῷ.

Als hij nu met de afrekening begon / werd er één tot hem gebracht
die schuldig was / tienduizend talenten.
Daar hij niet had om te betalen / beval de heer, dat hij moest worden verkocht
en zijn vrouw en zijn kinderen en al wat hij had / en dat er moest worden betaald.
De dienstknecht viel neder / en aanbad hem zeggende:
wees lankmoedig over mij / en ik zal u alles betalen.
Innerlijk met barmhartigheid bewogen / heeft de heer van die dienstknecht hem losgelaten
en het geleende / hem vergeven.

SCENE 2

Inleiding ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκεῖνος / εὔρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ,
ὃς ὄφειλεν αὐτῷ / ἑκατὸν δηνάρια,
A καὶ κρατήσας αὐτὸν / ἔπνιγεν λέγων·
ἀπόδος / εἴ τι ὀφείλεις.
B πεσῶν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ / παρεκάλει αὐτὸν λέγων·
μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, / καὶ ἀποδώσω σοι.
C ὁ δὲ οὐκ ἠθέλεν
ἀλλὰ ἀπελθὼν / ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν
ἕως ἀποδοῦ / τὸ ὀφειλόμενον.

Als die dienstknecht echter naar buiten ging / vond hij één van zijn mededienstknechten,
die hem schuldig was / honderd penningen.
En hij greep hem / en pakte hem bij de keel zeggende:
betaal / wat ge schuldig zijt!
De mededienstknecht viel neder / en smeekte hem zeggende:
wees lankmoedig over mij / en ik zal u betalen.
Doch hij wilde niet,
maar ging heen / en wierp hem in de gevangenis
tot hij betaald zou hebben / wat hij schuldig was.

SCENE 3

Inleiding ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα / ἐλυπήθησαν σφόδρα
καὶ ἐλθόντες / διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα.
A τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ / λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρῆ,
πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾳ σοι, / ἔπει παρεκάλεσάς με·
B οὐκ ἔδει καὶ σὲ / ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου,
ὡς κἀγὼ / σὲ ἠλέησα;
C καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ / παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς
ἕως οὗ ἀποδοῦ / πᾶν τὸ ὀφειλόμενον.

Als nu zijn mededienstknechten zagen wat geschied was / werden zij zeer bedroefd,
en zij kwamen / en verklaarden aan hun heer al wat geschied was.
Toen heeft zijn heer hem tot zich geroepen / en zeide tot hem: gij boze dienstknecht!
al die schuld heb ik u vergeven / omdat ge mij gesmeekt hebt;
Behoort niet ook gij / u te ontfermen over uw mededienstknecht,
gelijk ook ik / mij ontfermd heb over u?!
En zijn heer vertoornd geworden / leverde hem aan de pijnigers over,
tot hij zou betaald hebben / al wat hij hem schuldig was.

AFSLUITING

οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν,
ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

Zó zal ook mijn hemelse Vader u doen,
indien gij niet een ieder zijn naaste van harte vergeeft.

- Mt 17:23 En zij zullen Hem doden, maar op de derde dag zal Hij opgewekt worden. En zij werden erg bedroefd.
- Mt 18:31 Toen zijn medeslaven zagen wat er gebeurd was, werden zij erg bedroefd; zij gingen naar hun heer en vertelden hem alles wat er gebeurd was.
- Mt 26:22 En zij werden zeer bedroefd en ieder van hen begon tegen Hem te zeggen: Ik ben het toch niet, Heere?

II. CHRISTUS, DE KONING/HEER/RECHTER. προσκυειν BIJ MATTHEÛS

- Mt 2:2 en zeiden: Waar is de pasgeboren Koning van de Joden? Want wij hebben Zijn ster in het oosten gezien en zijn gekomen om Hem te *aanbidden*.
- Mt 2:8 en hij stuurde hen naar Bethlehem en zei: Ga erheen en doe nauwkeurig onderzoek naar dat Kind, en als u Het gevonden hebt, bericht het mij, zodat ook ik kom om Het te *aanbidden*.
- Mt 2:11 En toen zij in het huis kwamen, vonden zij het Kind met Maria, Zijn moeder, en zij vielen neer en *aanbaden* Het. Zij openden hun schatkisten en brachten Hem geschenken: goud en wierook en mirre.
- Mt 9:18 Toen Hij deze dingen tot hen sprak, zie, er kwam een leidinggevende, die Hem *aanbad* en zei: Mijn dochter is zojuist gestorven, maar kom, leg Uw hand op haar en zij zal leven.
- Mt 14:33 Zij die in het schip waren, kwamen Hem *aanbidden* en zeiden: Werkelijk, U bent de Zoon van God!
- Mt 15:25 Maar zij kwam dichterbij, *knielde* voor Hem neer en zei: Heere, help mij!
- Mt 18:26 De slaaf dan *knielde* voor hem neer en zei: Heer, heb geduld met mij en ik zal u alles betalen.
- Mt 20:20 Toen kwam de moeder van de zonen van Zebedeüs met haar zonen naar Hem toe. Zij *knielde* voor Hem neer om Hem iets te vragen.
- Mt 28:9 Toen zij weggingen om het aan Zijn discipelen bekend te maken, zie, Jezus kwam hun tegemoet en zei: Wees gegroet! Zij gingen naar Hem toe, grepen Zijn voeten en *aanbaden* Hem.
- Mt 28:17 En toen zij Hem zagen, *aanbaden* zij Hem, maar sommigen twijfelden.

- Mt 18:27 En de heer van dezen dienstknecht, met barmhartigheid innerlijk bewogen zijnde, heeft hem ontslagen, en de schuld hem kwijtgescholden.
- Lk 10:33 Maar een zeker Samaritaan, reizende, kwam omtrent hem, en hem ziende, werd hij met innerlijke ontferming bewogen.
- Lk 15:20 En opstaande, ging hij naar zijn vader. En als hij nog ver van hem was, zag hem zijn vader, en werd met innerlijke ontferming bewogen; en toe lopende, viel hem om zijn hals, en kuste hem.

III. CHRISTUS, DE PLAATSVERVANGER

‘De plaats waar in de middelste scene de dienstknecht zijn mededienstknecht wilde zetten — hij, de kleine valse god met zijn valse gericht! —, die plaats is reeds bezet, want daar heeft naar luid van het verhaal als geheel, waarin het gaat over de ware God en zijn waarachtig gericht, de κύριος zich zelf reeds gesteld.’¹

‘Geen ander zal als Koning de Richter zijn dan hij, die tevoren voor al de zijnen zich zelf in het gericht heeft gesteld (3:1-15) – hij echter, die tevoren voor heel zijn volk zich zelf in het gericht heeft gesteld, hij zal als Koning de Richter wezen!’²

HEIDELBERGSE CATECHISMUS, VRAAG EN ANTWOORD 52

Vraag Wat troost u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden?

Antwoord Dat ik in alle droefenis en vervolging met opgerichten hoofde even Denzelfde Die Zich tevoren om mijnentwil voor Gods gericht gesteld en al den vloek van mij weggenomen heeft, tot een Rechter uit den hemel verwacht, Die al Zijn en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich in de hemelse blijdschap en heerlijkheid nemen zal.

¹ F.H. Breukelman, ‘Een verklaring van de gelijkenis van de onbarmhartige dienstknecht: Matth. 18:23-35’, *Om het levende Woord* 1/1 (december 1966), 38-63, 60.

² We vinden deze uitspraak bij Breukelman niet gedocumenteerd in de exegese van Mt 18:23-35, maar wel een aantal maal in BT III/2, telkens onder verwijzing naar Mt 25:31-46: ‘geen ander zal als Koning de Richter zijn dan hij, die tevoren voor al de zijnen zich zelf in het gericht heeft gesteld (3:1-15) – hij echter, die tevoren voor heel zijn volk zich zelf in het gericht heeft gesteld, hij zal als Koning de Richter wezen!’ (145). Zie ook BT III/2, 56.165.167.199 (onder verwijzing naar de klassiek-gereformeerde avondmaalsliturgie).